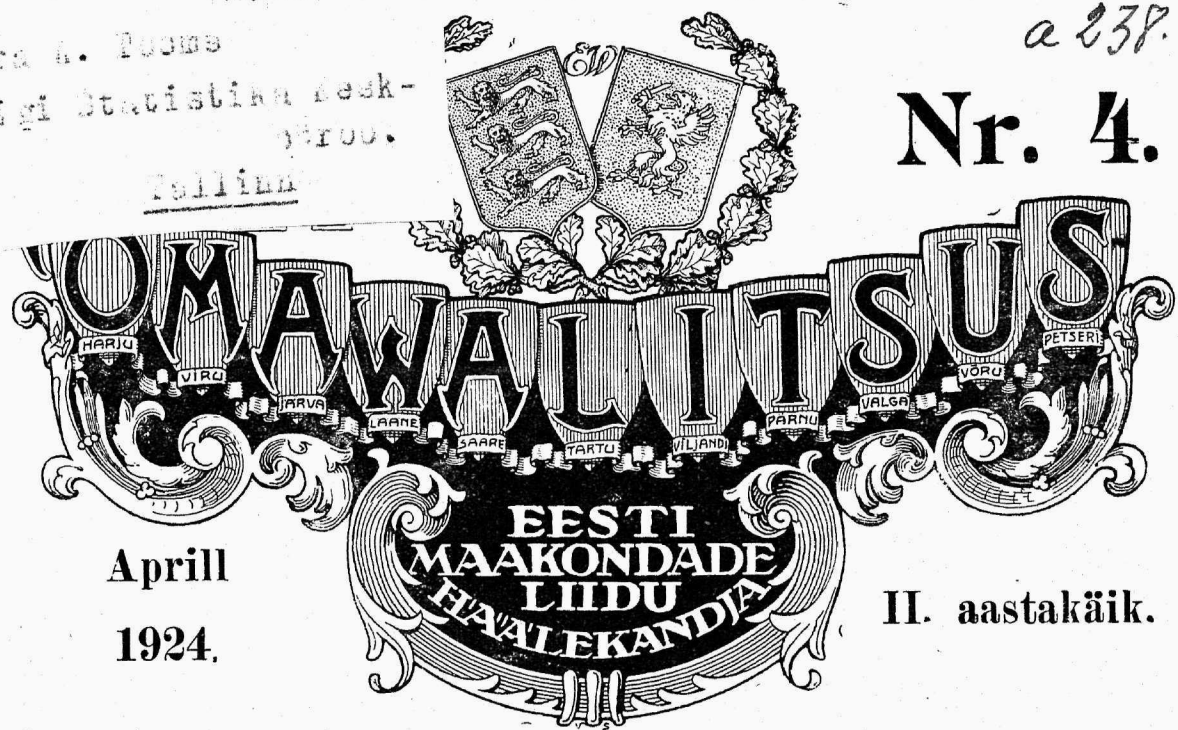

Maakondade Liidu
 (Ilmub kord kuus)
 -ra A. Põlme
 iigi Statistiline kesk-
 vöö.
 Tallinn

a 238.

Nr. 4.

Aprill
 1924.

II. aastakäik.

Ilmub üks kord kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind:	Aastas . . . Mk. 300.—	Kuulutuste hinnad:	1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
	Pooles aastas . . . " 150.—		1/2 " . . . " 1500.—
	Veerand aastas . . . " 75.—		1/4 " . . . " 800.—
	1923. aastakäik . . . " 50.—		1/8 " . . . " 400.—

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 10—62

SISÜ: 1) Meie omavalitsuse põhiseadusandline alus, Eugen Maddison. 2) Valla ja maakonna seadused (2 Järg). 3) Valdade Liit, O. Suursööt. 4) Omavalitsuse päevauudised: Siseministeeriumi märgukiri hoolekande seaduse eelnõu kohta, Omavalitsuste maksuseaduste muutmise seaduse eelnõu. 5) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest: Liidu nõukogu koosolek 27. ja 28. märtsil, Liidu esimees, Uued maakonnavalitsused, Liidu märgukiri.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab: **tulekinnitusi,**
elukinnitusi ja
rahekinnitusi.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Meie omavalitsuse põhiseadusandline alus.

Eugen Maddisson.

Viimasel ajal kõneldakse väga palju meil põhiseaduse puudustest; kõneldakse tema „auklikusest“, tema liig teoreetlikusest ning oludele mittevastavusest jne. Iseäranis palju tumedaid kohte ja auke leitakse Riigikogu ja tema poolt valitava valitsuse vahekordades. Meie ei hakka selle juures pikemalt peatuma, sest see viiks meid liig kaugemale ja peale selle ei kuulu see ka praegu meie ülesannetesse. Kuid peame siiski ütleva, kui meie põhiseaduses mõned puudused tõesti leiduvad, siis aga mitte seal, kus neid arvatakse olevat. Puudused, millest nii palju kõneldakse, ei ole meie arvates niivõrd puudused meie põhiseaduses kui puudused meie põhiseaduse iseäralduste mitte õige arvamistamise järeldustes. Neid puudusi võib väga kergesti kõrvaldada, sugugi mitte puudutades põhiseadust, Riigikogu kodukorra täiendamise teel, kuid sellest teises kohas.

Siin aga tahaksime näidata puuduste peale, mis täiesti igat ühte mõtlema peaksid panema. Meie kõneleme põhiseaduse peatükk VII-st, mis sisaldab omavalitsuse kohta käivaid määrusi.

Nagu võib oletada, taheti nende määrustega meil luua kõige laiaulatuslisemat omavalitsust, taheti anda omavalitsustele kõige laiem iseseisvus, taheti neid detsentraliseerida, teha rippumatuteks keskvalitsusest. Meie ei mõtle siin puudutada küsimust, kuivõrd niisugune laiaulatusline omavalitsus võiks vastata meie oludele ja kuivõrd ta teostamist võiks leida meie riiklises elus, kuid tahaksime ainult konstateerida, et tähendatud määrused võimaldavad just vastupidist, just seda, mida taheti ärahoida, võimaldavad sarnast olukorda, kus peale omavalitsuse nimetuse midagi järele ei jää.

Peatükk VII-es sisaldab kõigist kolm paragrahvi. Esimene kõneleb sellest, et omavalitsuste kaudu teostab valitsemist koha peal riigivõim, kuivõrd seaduses selleks ei ole loodud eriasutusi (§ 75); teine, — et omavalitsusüksuste esituskogud valitakse üleüldisel, ühetaolisel, otsekohesel ja salajasel hääletamisel proportsionaalsuse põhimõtte alusel (§ 76); kolmas, — et omavalitsustel on õigus oma ülesannete

täitmiseks maksusid võtta ja koormatusi peale panna seaduses kindlaks määratud piirides ja korras (§ 77).

Esimese mulje järele otsustades näib, et põhiseadus tõesti väljendab kõike seda, mida taheti temas näha. Omavalitsused on kohapealsed riigivõimu teostajad; nende võimupiirid kõige laiemad; nende ellukutsumise viis kõige demokraatlisem; nende maksustamise õigustele loodud põhiseadusline alus. Kuid see on esimene mulje. Lähemalt vaadeldes selgub aga, et omavalitsus meil on põhiseaduslikult kindlustatud väga vähe. Esiteks tema võimupiirid, mis põhiseaduse järele võiksid olla kõige laiemad — (kuni kohapealsete riigiametnikkude tardivuse kõrvaldamiseni) võivad eriseadustega kitsendatud saada kuni ainult omavalitsuse nimetuse allesjätamiseni, sest kõikide tema ülesannete täitmise jaoks võib seadusandlus ettenäha „eriasutusi“, teiste sõnadega, põhiseadus ei kindlusta ka seda, mida teostavad praegu maksvate seaduste järele meie omavalitsused. Edasi ei leia meie mitte üht sõna, mis selgitaks omavalitsuste ja keskvalitsuse vahekordi.

Näituseks põhiseadus ei kõnele omavalitsustele kuuluvast sundmääruste väljandmise õigusest. Nii siis eriseadus võib nendele seda õigust anda, võib ka mitte; ehk andes, võib sundmäärusi painutada keskvalitsuse kinnitamise alla, meid sellega tsaariaegsele korrale tagasi viies. Samuti ei kõnelda keskvalitsuse järelvalve õiguse ulatusest omavalitsuste otsuste üle. Järelvalve võib eriseadusega maksuma pandud saada nii seaduslikkuse kui ka otstarbekohasuse suhtes ning ühes sellega kohtulise kontrolli asemel sisseseatud saada keskvalitsuse äránägemisel. Järjekulult võib eriseadusega meie omavalitsusi nii konstrueerida, et meie omavalitsused muutuks täiesti keskvalitsusele alluvateks asutusteks ainult selle vahega, et neid mitte keskvalitsuse poolt ei nimetata, vaid rahva poolt valitakse.

Tehes neid järeldusi, oleme kaugel arvamistest, et meil nii saab olema, kuid tahtsime ainult näidata, et siin põhiseadus midagi ei kindlusta, vaid kõik ripub sellest ära, kes meie seadusandjateks saavad olema.

Valla ja maakonna seadused.

(Järg).

2

Novembrikuus 1922 a. Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetud seaduse eelnõusi läbivaadates leidis Maakondade Liidu nõukogu nad valitsuse poolt vastuvõetud kujul omavalitsustele vastuvõetavad olema ja 19 detsembril selsamal aastal seadis need põhimõtted üles, mille läbiviimist ta omavalitsuste seadustes nõuab.

Ülesseatud põhimõtted on:

1. Omavalitsuse üksusteks on linn, maakond ja vald oma senistes piirides.

2. Vallad alla 1000 elanikuga, kus geograafiline seisukoht seda lubab, tulevad liita teiste naabri valdadega. Keskmise valla suurus peaks olema 2000—3000 elanikku.

3. Maakondade piiride muutmise võib sündida asjaosaliste poolte nõusolekul. Valdade liitmise ja nende piiride muutmise küsimus, kus liitumise alla kuuluvad vallad vabatahtlikult ei liitu ega oma piirisid ei muuda, otsustab sunduslikult maakonna volikogu.

4. Alevit tulevad maakondadest lahutada, nii majanduslikult kui ka administratiivselt; järelvalve suhtes kuuluvad alevit Siseministeeriumi alla.

5. Vabariigi Valitsus teostab valitsemist kohtadel omavalitsuste kaudu, väljaarvatud riigivaranduste valitsemine; raudteed, post, telegraaf, telefon, riigi maad ja metsad. Eriti kuuluvad omavalitsuste võimkonda (kompetensi) rahvaharidus, tervishoid, hoolekanne, teed, põllumajandus, rahva julgeolek, hää kord jne. Niisama peaks alluma omavalitsusele kõigi otsekoheste maksude määramine; maakonna välispolitsei peaks alluma maakonnavalitsusele, kus juures maakonnavalitsuse ja keskvalitsuse vahekorra määrab ära eriseadus.

6. Kohalistel omavalitsustel on maksude määramise alal autonoomia, mida need teostavad seaduses ettenähtud alustel, kus juures maksud määrata tulevad kõigi kogukonna kihtide peale nende maksujõu kohaselt.

Omavalitsuse ettevõtted ei kuulu riiklise äri- ja tulumaksu alla.

7. Valla ja maakonna omavalitsused on kollegiaalsed asutused. Valla- ja maakonnavanemate ja liikmete erilised ülesanded määratakse ära kodukorras,

8. Omavalitsuse seadus peaks äramäärata volikogu ja valitsuse kompetensi.

9. Otstarbekohasuse järelvalvet omavalitsuse tegevuse üle ei ole, sellepärast tulevad seaduse eelnõus omavalitsuste varanduste võeranduse kitsendused välja jätta.

Omavalitsuste otsuste seaduslikkuse üle järelvalve kord jääb seniseks.

10. Omavalitsuste täidesaatvad organid valitakse sama aja peale, kui omavalitsuse esituslised asutused (volikogud).

11. Valitsuse liige peab ametist lahkuma, kui $\frac{2}{3}$ volikogu üleüldisest liikmete arvust seda kirjalikult ja eriliselt motiveeritult nõuab.

12. Volikogud võivad enne tähtaega oma otsuse kohaselt laiali minna ja uusi valimisi korraldada. Enne tähtajalised uued valimised võivad ka ettevõtetud saada Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal.

13. Omavalitsused võivad vabatahtlikult sihtühisusi luua, ehk eneses sihtringkondi ellu kutsuda.

14. Volikogu liigete arv jääb sarnaseks, kui see seaduse eelnõus ettenähtud.

15. Valitsuse liigete alammäär — 3, ülemmäär tuleb lahtiseks jätta.

16. Maakonnavalitsuse liikmed ja vallavanem peavad vähemalt 25 a. vanad olema.

17. Vallasekretäär on alaline vallavalitsuse ametnik, kuid tema peab ametist lahkuma, kui $\frac{2}{3}$ volikogu üldarvust motiveeritult põhjusel seda nõuab.

18. Koolivalitsused tulevad ära kaotada ja nende funktsioonid vastavate omavalitsuse organide peale panna.

19. Kodanikkude kuuluvus kogukondadesse peab omavalitsuse seaduses äramääratud olema.

20. Küla kümnikute instituut praegusel kujul tuleb likvideerida ja nende asemele valida volikogude poolt külavanemad volikogude volituse tähtaja lõpuni, kus juures volikogudel õigus on neile tasu määrata.

21. Valimisõigus omavalitsuste valimisel olgu ühtlane Riigikogu valimiste õigustega.

22. Valimine peab olema otsekohene, mispärast nimekirja valimise asemel peaks võimalus olema isikuid valida.

Nende põhimõtete hulgas on neid, mis praeguse maksva korra põhimõtetest väga palju lahku lähevad, nagu pt. 5, 6, 11, 12, 17 ja 22 ülesseatud põhimõtted, kõik nad on aga vastolus uuteseaduste eelnõu põhimõtetega; mis tuntavalt praegu

maksvate omavalitsuste õiguste kärpimise peale välja läks ja seepärast ka vastuvõtmatuks tunnistati — omavalitsuste poolt.

Liidu nõukogu poolt ülesseatud uusi põhimõtteid katsume edaspidi üksikasjaliselt käsitada.

Valdade Liit.

O. Suursööt.

Valdade Liidu mõte ei ole enam uus, vähemalt oli see juba enne Maakondade Liidu asutamist kaalumise all. Et Valdade Liit aga seni teostamist ei ole leidnud, selleks on oma põhjused.

Vallasekretääride seltsi poolt kokku seatud Valdade Liidu põhikirja kavas on Liidu eesmärgiks: vallaomavalitsuste majandusliste ning kultuuriliste ülesannete võimas edendamine, nende tegevuse ühtlustamine ning kasude kaitsmine.

Kas on Valdade Liidu kaudu võimalik seda eesmärki kätte saada? Mis võib Valdade Liit selle eesmärgi kättesaamiseks ära teha?

Eelpool nimetud Liidu põhikirja kavas on selle eesmärgi kättesaamiseks ette nähtud: osakondade avamine igas maakonnas, juhtnõõride väljatöötamine, omavalitsuste ergutamine, vallaomavalitsuste õiguste kaitse, ettepanekute ja kavade esitamine seadusandlise ja valitsusvõimudele, kongresside, koosolekute ja teadusliste ettelugemiste korraldamine.

Kas on Valdade Liidu kaudu võimalik üksikute valdade majanduslist ja kultuurilist tasapinda tõsta? Mina pean seda eitama. Vallad ei ole ju eraseltsid, vaid avalikõiguslised asutused ja nende majandusline külg ripub ära vastavatest maksuseadustest, ühtlasi ka iga üksiku valla väljaminekute suurusest ja korraldusest, sest Liit ei saa ega või ju üksiku valla väljaminekuid ette dikteerida. See on valla nõukogu asi, ja üksikutes valdades on selleks väga mitmesugused võimalused ja tarvidused.

Mis on aga valla kultuuriline ülesanne ja kuidas seda edendada? See küsimus on veel raskem Liidu kaudu lahendada, sest valla kultuurilised ülesanded on täitsa ärarippuvad tema majanduslisest jõukusest. Viimane on omakorda ärarippuv iga üksiku valla maksuobjektide arvust. Liit ei saa ka neid ühtlasemalt korraldada, ehk kui tema seda katsukski teha, siis on tema kohe lagunemise teel, sest meie vallad on

väga iseseisvad selles mõttes ja ei luba seda mitte väljaspoolt korraldada, iseäranis veel eraseltsil, nii kui Liit seda sarnase põhikirja alusel olema saab.

Edasi, kas on Liidul võimalik vallaomavalitsuste tegevust ühtlustada? Ei ole, sest Liidul kui eraseltsil puudub selleks võim ja kui mõnesugused ühtlustuse otsused peaks Liidu nõukogus ehk juhatuses tehtama, siis ei kohusta need üksikut vallaomavalitsust veel mitte millekski, ja et Liit, järjekult, täitsa võimetu oma liikmete ees on, siis kannab tema algusest peale lagunemise idu põues.

Mis puutub kasude kaitsmisesse, siis on see küll ülesanne, mis mitte eraseltsi kätte ei peaks minema, vaid valla, kui meie omavalitsuse algrakukese, huvide eest peavad esimeses jones järelvalve asutused, see on maakonnavalitsused, ja vastavad keskvalitsuse asutused hoolitsema, mis seni ka võimalust mööda on sündinud.

Meie valdade majanduslise ja kultuurilise tasapinna tõstmiseks on väga raske, kui mitte võimatu, nende Liidu kaudu midagi kätte saada.

Et Valdade Liit sarnase tähtsuse omada suudaks, kui Linnade ja Maakondade Liidul on, on väga küsitav. Kahtlemiseks annab minule põhjust valdade suur arv, nende puuduste ning raskuste mitmekesisus ja kõige enam, meie valdade partikularismuse või kitsarinnaline poliitika. Üle 300 valda on eraseltsina väga raske ühisele otsusele viia, sest nende soovid ja puudused on väga lahkuminevad. Kui juba 11 maakonna hulgas, kes täitsa ühesugustel alustel töötavad, üksikud erahuvid esile tulevad, siis seda enam veel võib seda valdade suure arvu juures oodata. Seda ei taha ma meie maakonna- ja vallavalitsustele, ega nõukogudele etteheiteks öelda, vaid see on täiesti arusaadav ja, võib olla, soovitatavgi, sest meie omavalitsused peavad püüdma vabalt ja võimalikult edukalt töötada ja selle juures ei või neid mitte kõiki ühe mütsi alla pressida, sest ühel on ja jäävad

ikkagi paremad arenemise tingimised ja võimalused kui teisel ning seda ei või takistada tahta.

Kui meie välismaail ringi vaatame, siis ei leia meie sarnaseid Liitusid mujalt. On küll olemas omavalitsuste sihtühingud (Zveckverbände) näit: Saksamaal, Norras, Hollandis, Schveizis ja mujal, aga nende ülesanded on sootu teised: need ühingud on suurelt osalt selleks loodud, et üksikuid ülesandeid, mis üksikule omavalitsusele ülejõu käivad, ühiselt läbiviia, nii kui haigemajade, varjupaikade, jõujaamade jne. asutamine. Niisugused ülesanded, kui üksikute seaduseelnõude arvustused, eelarve või aruande vormide ühtlustamised, jne. saavad tarvidust mööda selleks kokkukutsutud esitajate koosolekutel, nii nim. „omavalitsuse päevadel“ läbiharutatud. Kuidas on Soome Valdade Liit korraldatud, ei ole minul teada, aga võin oletada, et ka seal midagi sarnast eelpool toodutele on.

Ka meie vallad saavad oma huvide avaldamisest, kaitsest ja oma tegevuse ühtlustamisest enim „valdade päevade“

kaudu, kui nende liidu kaudu üle. Mina kujutan omale valdade päeva järgmiselt ette: Iga maakonna valdade esitajad peavad vähemalt ühekorra aastas, maakonna-valitsuse teadmisel, võib olla ka korraldusel, ühise koosoleku ära, kus üleüldise tähtsusega küsimusi harutakse. Nende koosolekute otsused ja sooviavaldused tuleksivad tarbekorral, kui neil üleriikline tähtsus on, veel „maakondade päeval“ ehk Liidus läbiharutada ja ühtlustada.

Sellega oleks ka organisatsioon, mille edus omavalitsuse tegelased kahtlevad, oma otstarbe kaotanud, kuna tema ülesanded võivad teisel teel lihtsamalt ja, võib olla, võimsamalt läbiviidud saada.

Teine küsimus oleks sihtühingute loomine, üksikute majandusliste ehk kultuuri-liste ülesannete täitmiseks, nii kui seda eelpool välismaadel ära märkisin. Selleks peaks meie valdasi ergutama ja juhtima. See oleks, minu arvates, edaspidi, kui kõige hädalisemad ülesanded täidetud, Maakondade Liidu töö ja mure.

Omavalitsuse päevauudised.

Siseministeriumi märgukiri hoolekande seaduse eelnõu kohta.

Hoolekande seadus, mille põhimõtete kohta Linnade Liit ja Maakondade Liit eitava seisukoha võtnud, on praegu Riigikogu Töökaitse komisjonis kolmandal lugemisel. Omavalitsuste esitajad kutsuti alles kolmanda lugemise puhuks seaduse eelnõu harutamiseks osavõtma. Komisjoni töökäigust võib eeldada, et seadus ilma põhimõteteliste muudatusteta vastuvõetakse, nagu § 3 vastuvõtmine näitab, mille vastu Liitude esitajad kõnelesid.

Et selle seaduse eelnõu põhimõtete vastu omavalitsustel õigus rääkida on, tõendab asjaolu, et Siseministerium on leidnud tarviliku olema omavalitsuste kaitseks selle seaduse eelnõu vastu Vabariigi Valitsuse poole pöörata. See väljaastumine on kinninaelutamise väärt seda enam, et Siseministerium oma märgukirjas omavalitsuste seisukoha on tabanud.

Nr. 248 all veebruari kuul saadetud Siseministeriumi märgukiri on järgmine:

Vabariigi Valitsusele.

Riigikogu töökaitse komisjonis on praegu läbivaatamisel Töö-hoolekandeministeriumi poolt kokkuseatud hoolekande seaduse eelnõu. Üks osa sellest eelnõust on nimetatud komisjonis juba teisel lugemisel vastu võetud.

Et tähendatud eelnõu järele hoolekande teostamine peajaslikult omavalitsuse asutuste peale pannakse ja viimased sellepärast huvitatud on, et seaduses normisid maksma ei pandaks, mis hoolekande teostamisele tegelikus elus takistuseks või raskuseks võiksid olla, peab siseministerium tarvilikuks Vabariigi Valitsuse tähelepanu juhtida järgmiste eelnõus leiduvate puuduste peale, mis sealt kõrvaldada tuleksid:

1. Eelnõus on põhimõtted ülesseatud, et igal hoolekande alla kuuluval isikul või tema eestkostjal on õigus nõuda, et abiandmist korraldaks see valla-, alevi- või linnavalitsus, kus abitarvitaja abiandmise ajal viibib (§ 2), ja teiselt poolt, et nimetatud omavalitsused peavad abi võimalikult

sarnasel viisil andma, et abisaaja ennast edaspidi ise äraelatada võiks (§ 7).

Omavalitsusasutuste väljaminekud hoolekande peale kuuluvad sundusliste väljaminekute hulka ning kaetakse eelarve järele selleks määratud summadest (§ 10).

Üksikasjaliselt on omavalitsuste tähtsamad ülesanded ja kohustused hoolekande teostamise alal ülesloetud paragrahvides 28, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 92, 94, 95, 98, 99, 100, 104, 105, 106, 132, 135.

Nagu nendest paragrahvidest selgub, on omavalitsused kohustatud tarvilisel määral lastekodusid, lasteaedu, vanade kodusid ja vigaste kodusid avama ja neid üleväljpidama.

Lastekodudes saavad lapsed kuni täiealiseks saamiseni täielise ülespidamise, riided ja jalanõud; nendele antakse täieline algkooli haridus ning õpetatakse täielikult kätte mingisugune tööala või amet. Lastekodudest lahkuvate lastele antakse nende eest hoolitsevateasutuste kulul ühed uued ja ühed tööriided, kolm vahetust ihu- ja voodipesu, kaks paari jalanõusid, vooditekk, käterätikud, müts, palit ja muud tarvilised asjad.

Omavalitsused on kohustatud puudustkannatajatele lasterikastele perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral ravitsemiseks toetust andma.

Vanade ja vigaste kodudes saavad hoolealused täielise ülalpidamise, mis eneses sisaldab toidu, riiete, ihu- ja voodipesu ja voodiriiete andmist ühes kütte, valgustuse ja tarvilise mööbliga.

Peale selle antakse abi abitarvitajatele: nende kodus ja neid perekonda ülalpidamisele paigutades.

Puudustkannatajad isikud, kes oma töövoime ajutiselt kaotanud kas haiguste, vigastuste või mõnel muul põhjusel ja arstiabi tarvitavad, saavad arstiabi ühes rõhtude ja teiste arstimisabinõudega kuni tervekssaamiseni selle valla-, alevi- või linnavalitsuse korraldusel, kelle piirides nemad abitarvitamise ajal viibivad.

Samadelt asutustelt ja samadel tingimistel saavad arstiabi ka haiged, kes küll oma töövoimet kaotanud ei ole, kuid kelle teenistus või sissetulek ei võimalda tarvilise arstiabi saamist nende eneste kulul.

Arstiabi all mõistetakse niihästi ambulatoorset kui ka kodus arstimist, niisama ka arstimist haigemajas ühes täielise ülalpidamisega.

Lõpuks on omavalitsused kohustatud abiandma vangistatud isikute perekondadele, samuti ka isikutele, kes loodusliste õnnetuste, nagu tulekahju, veeuputus jne. all kannatanud ja sellel läbi peavarju kaotanud.

Nagu ettetoodud andmetest selgub, on omavalitsuse asutustele hoolekande alal suured kohustused peale pandud, ilma et äranäidatud oleks, missugustest allikatest nende ülesannete teostamisega ühenduses olevaid kulusi katta.

Seaduse eelnõuga võiks siis leppida, kui omavalitsusasutustele võimalus antakse oma tuluallikate kohaselt hoolekannet teostada. Selles asjas näeb aga seaduse eelnõu hoopis teist ette.

Eelnõu § 229 järele on omavalitsusasutused kohustatud eelnõus ettenähtud hoolekande asutused (lastekodud, vanadekodud, vigastekodud jne.) ellu kutsuma viie aasta jooksul, arvates 1. jaanuarist 1925. a. Hoolekande asutuste majade ja hoonete plaanid kinnitab töö-hoolekandeministeerium. Ministeeriumil on õigus määrusid väljaanda nõuete üle, millele hoolekande asutused ja nende hooned vastama peavad (§ 16).

Asutuste ellu kutsumiseks tarvilikud summad on omavalitsusasutused eelnõu § 10 järele kohustatud sundusliste väljaminekutena oma eelarvetesse üles võtma. Riik annab tähendatud asutuste sisseseadmiseks omavalitsustele viie aasta jooksul toetust 25 miljoni marka aastas, missugune summa, silmaspidades suuri kulusid, sedavõrd väikene on, et sellega asi vaevalt paigalt nihkuks.

Edasi on töö-hoolekandeministeeriumi juures asuvale hoolekande nõukogule (§197) õigus antud väga mitmekesiseid omavalitsuste peale pandud kulude normeerimisi ettevõtta, ilma et omavalitsustel selles asjas sõna kaasaraäkida oleks. Seda näeme järgmistest paragrahvidest:

§ 3 järele võivad isikud, kellel õigus on mõne teise seaduse, nagu tööliste kinnitusseadused, pensioni seadused jne. põhjal pensioni, abiraha või mõne muu nimelist toetust saada, hoolekande korras ainelist abi ainult siis saada, kui nimetatud seaduste järele antavat abi äraelamiseks ei jatku. Toetusmäärad sellel alal määrab iga aasta kohta kindlaks hoolekande nõukogu.

§ 44 järele on väljaspool sünnitusmaja ja varjupaika viibivad, omi kuni kuue kuu

vanuseid lapsi rinnapiimaga toitjad puudustkannatajad emad, kui ka üheksandat kuud raskejalgsed puudustkannatajad naiserahvad õigustatud omavalitsusasutustelt arsti ettekirjutuse põhjal maksuta arstirohte ja sidumismaterjaale, samuti ka toiduaineid nagu piim, suhkur, jahu, tangud, jne. saama. Vastavad normid sellel alal määrab kindlaks hoolekande nõukogu.

§ 69. Lastekodudes saavad lapsed täielise ülespidamise, riided ja jalanõud. Laste päevase toidu, riiete ja jalanõude alamäärä määrab iga aasta peale kindlaks hoolekande nõukogu.

§ 95. Ambulatoorsel või kodusel ravitsemisel olevatele isikutele ja nende perekondadele, samuti ka haigemajas ravitusel olevate isikute perekondadele antava päevase toidunormi ja selle rahalise väärtuse iga aasta kohta määrab kindlaks hoolekande nõukogu.

§ 100. Toidu ja aastase riiete ja pesu alammäärä nende puudustkannatajatele, raukadele ja teistele alaliselt töövõimetutele, kes vanade- ja vigastekodudesse mahutatud või perekondadesse ülalpidada antud, määrab iga järgneva aasta peale hoolekande nõukogu.

Ettetoodud lühikesest ülevaatest selgub, nagu juba ülemal tähendatud, et omavalitsustele hoolekande alal suured ülesanded peale on pandud, ilma et ära näidatud oleks allikad, millest vastavad kulud katta, kuna teiselt poolt töö-hoolekandeministeeriumil ja selle juures asuval hoolekande nõukogul õigus on hoolekande alal omavalitsusele õige laia ulatusega ettekirjutusi teha ja normeerimisi ettevõtta, ilma et omavalitsustel selles asjas sõna kaasa rääkida oleks.

Tahetakse eelnõu esitatud kujul maksmata panna ja peab ta seadusena täitmist leidma, siis on tarvilik, et omavalitsustele ühes seaduse vastuvõtmisega hoolekande teostamiseks vastavad tuluhallikad avatakse. Ei ole viimast nõudmist mitte võimalik täita ja peab seadus siiski täpset täitmist leidma, siis peab viimasesse määrus üles võetama, et riik hoolekande alal omavalitsustele üle jõu käivad kulud oma kanda võtab.

Ei ole aga üks ega teine nõudmine vastuvõetav, siis tuleb eelnõu ümbertöötada ja omavalitsusele võimalus anda hoolekannet teostada oma jõu kohaselt.

II. Eelnõu järele allub järelvalve omavalitsuste üle hoolekande alal täies ulatu-

ses töö-hoolekandeministeeriumile. Normid järelvalve alal on eelnõusse võetud praegu sõnasõnalt siseministeeriumi poolt välja-töötatud omavalitsuste seaduste eelnõudest.

Tuleb küsida, kas on otstarbekohane, et iga üksik ministeerium teataval aladel üldist järelvalvet teostama hakkab omavalitsusasutuste üle.

Siseministeerium ja nagu viimasele teada, ka omavalitsused ei leia seda mitte otstarbekohaseks järgmistel põhjustel:

Hakkab iga üksik ministeerium teataval alal üldist järelvalvet omavalitsuste üle teostama, siis on selle tagajärg, et iga-sugune ühtlus seaduste käsitamisel ära langeb. Üks ministeerium talitab ühes ja sellesamas küsimuses ühtmoodi, teine teistmoodi kuna omavalitsusasutused lõpuks üldse ei tea, mille järele käia. Praegu allub järelvalve omavalitsuste üle siseministeeriumile ja maakonna-valitsustele. Vaevalt võib oletada, et see kord edaspidi muudetakse. Praegu saadavad omavalitsused oma otsused siseministeeriumile ja maakonna-valitsustele, kes nende otsuste vastu administratiiv kohtu korras protestisi võivad tõsta. Kui nüüd üldine järelvalve omavalitsuste üle, olgugi teatavas küsimuses, üksikutele ministeeriumitele anda, siis kujuneb asi nii, et omavalitsusasutused kohustatakse oma otsused mitmele ministeeriumile saatma, mis nende asutustele suurt kulu ja rohket tööd sünnitab, ja et teiselt poolt ühe ja sama seadusevastase otsuse vastu mitu protesti kohtusse võib sattuda, näituseks siseministeerium protesteerib ja töö-hoolekandeministeerium protesteerib, mida ometi mitte soovitavaks ei saa pidada.

Võib ka seda juhtuda, et üks järelvalve asutus loodab teise peale ja protest seadusevastaste otsuste vastu jääb üldse sisse andmata.

Siseministeeriumi arvamine ja seisukoht on, et järelvalve omavalitsuste üle peab alluma ühele ministeeriumile. See aitab ühtlustada seaduste käsitamist ja vähendab nii järelvalve asutuste kui ka omavalitsuste tööd ja kulu.

Teistel ministeeriumitel peab, iseenesestki mõista, vastavate seaduste täitmisel võimalus olema ministeeriumile alluvates asjades omavalitsusasutuste revideerimisi toime panna, neilt tarvilikka seletusi nõuda ja neile sellekohaseid juhtnõu-õrisid anda.

Mis puutub hoolekande seaduse eelnõus ettenähtud järelvalve määrustesse

eriti, siis ei ole nad vastuvõetavad ka juba sellepärast, et nad, nagu tähendatud, peapeaegu sõnasõnalt siseministeeriumi poolt kokkuseatud omavalitsuse seaduste eelnõudest on laenatud. Need eelnõud on aga Riigikogust tagasi võetud ja nad töötatakse ümber ning teadmata on, missugusel kujul nad uuesti esitatakse. Hoolekande seaduse eelnõu määrused järelvalve alal oleks sellepärast enneaegsed.

Kõige ülemal ettetoodud põhjal esineb siseministeerium ettepanekutega:

1) Kui eelnõu ettepanud kujul seaduseks teha, siis näidata temas ka allikaid, millest kulud kaetakse.

2) Kui võimalik ei ole tulu allikaid näidata, siis anda omavalitsustele laiem tegevus- ja algatus vabadus hoolekande poliitika juhtimises ja teostamises.

Tegevus- ja algatusvabadus omavalitsustele on tarvilik laiemal määral, kui eelnõus ettenähtud, ka siis, kui tuluallikad oleks näidatud.

3) Omavalitsuse tegevuse seaduslikuse järelvalvet ei tule killustada üksikute ministeeriumite vahel, vaid see peab olema koondatud ühe ja sama järelvalve võimu kätte.

Seda nõuab järelvalve poliitika ühtlus, nõuab ka asjaajamise lihtsus.

Siseminister (allkiri).

Omavalitsuse asjade

Peavalitsuse Juhataja (allkiri).

Omavalitsuste maksuseaduste muutmise seaduse eelnõu

on Riigikogu Omavalitsuse komisjonis teisel lugemisel. Alamkomisjonis tehti seaduse eelnõus järgmised suuremad muudatused:

1) Liikumata varanduste maks maakondade ja valdade heaks tõsteti kuni kolmekordseks riigimaksu summast,

2) märkus, et naisisikud isikumaksu meesisikutest poole vähem maksavad, kustutati ära,

3) töldademaksu asemele võeti sõiduriistademaks.

4) kantseleimaks tõsteti 20 marga peale ja see maks võeti ka alevi maksude hulka,

5) automaksu maksavad maakonnavalitsuse kassase need autoomanikud, kellele autod peajasjalikult maakonna piirides liiguvad, ja maksu normid määrab kindlaks siseminister,

6) Suvitusmaks muudeti maksuks suvitus- ja ravituskohtades.

Omavalitsuskomisjonis ei ole mõni muudatustest teisel lugemisel vastuvõetud.

Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maakondade Liidu II nõukogu esimene koosolek 27. ja 28. märtsil 1924 a. Tallinnas.

Koosolekust võtsid osa järgmiste maakonnavalitsuste esitajad Liidu nõukogu liikmetena:

Harju: M. Kruusemann ja A. Martinson,
 Viru: K. Pajos, H. Kiiver ja E. Rosenberg,
 Järva: J. Sõnajalg ja J. Söödor,
 Lääne: A. Saar ja A. Heide,
 Tartu: P. Riives, D. Uiga ja J. Sikkar,
 Valga: A. Sild,
 Võru: A. Kohver ja A. Vainola,
 Pärnu: J. Markson ja J. Matvei.

Koosoleku avamine ja juhatuse valimine.

Koosoleku avab 27 märtsil Liidu esimees H. Lauri, seletades, et kuigi kõikides maakondades veel uued maakonnavalitsused moodustatud ei ole, ei leidnud Liidu juhatuse enam võimaliku olema koosoleku kokkukutsumisega viivitada põhjusel, et tähtsate seaduste eelnõude kohta on vaja seisukohta võtta, kuna vanal juhatusel uue nõukogu soovid tundmata, soovib uuele nõukogule ja sellepoolt valitavale juhatusele õnnel energilisemaks töötamiseks.

Koosoleku juhataja kandidaatideks seatakse üles H. Lauri, P. Riives ja A. Kohver. Kui H. Lauri tagasi astunud, valib nõukogu koosoleku juhatajateks P.

Riives'i ja A. Kohver'i, sekretärideks Liidu sekretäri H. Aviksoni ja n. l. A. Martinsoni.

Hoolekande seaduse eelnõu.

Aruandja H. Avikson tutvustab pikema referaadiga koosolejaid hoolekande seaduse eelnõuga ja leiab selle seaduse eelnõuga, vaadates ta peale hoolekande aluste seisukohast, hoolealuste huvid täielikult kaitstud olema, väljaarvatud kerjamise keeld, leiab, et nende huvide kaitsmises isegi üle piiri mindud, näit. saavad hoolealused kodudest ja perekondadest lahkudes rohkem varustust kaasa, kui keskmine kodanik tihti omaks võib tunnistada (§ 72), vanade kodus maksetakse ka majapidamistöode eest tasu (§ 114), ja töomajadesse paigutatud isikud pääsevad perekonnaliigete ülevalpidamisest (§ 147, 156). Mis puutub omavalitsuste kohustesse, siis leiab referent, et need neid kohustusi laialdase sunni hoolekande juures praeguse maksukorra juures kanda ei jõua, kuigi hoolekande kohustuse jaotuse põhimõttega nõus on, sest hoolekande otsustabekohane teostamine teistsugu jaotamist ei lüba. Omavalitsuse õigused on selle seaduse eelnõuga peaaegu täiesti ära võetud. Omavalitsuste organid on Töö- Hoolekandeministeeriumi kohalisteks organideks muudetud, mida üks seaduse paragrahv otse ka väljeneb, ja omavalitsuste poolt teostatav hoolekanne on Töö- Hoolekandeministeeriumi kindla kontrolli all, mille teostamiseks suurvõimulised hoolekande nõunikud ametisse pannakse. Õiguste võtmise tõenduseks loeb ref. rida paragrahve seaduse eelnõust ette, nagu §§ 229-b, 3, 16, 17, 69, 73, 75, 185, 187, 188, 194, 197 j. n. e. Lõpuks peatab ta üksikute paragrahvide juures, millel sel kujul hoolekande seaduses ruumi ei võiks olla.

Kui läbirääkimised ettekantud referaadi üle avatud, seletab D. Uiga: Hoolekande seaduse põhimõte on põhiseadusele vastav. Hoolealuste eest hoolitsemises ei ole seaduse eelnõu kaugele läinud ja töömaija tuleb neid paigutada, keda kodus, perekonnas, sünnis pidada ei ole. Sundusliku hoolekande peab ka loomulikuks, sest vallavalitsused määravad tihti nii väiksed abirahad vaestele, et sellega paljast leibagi ei saa muretseda. Üldiselt on seaduse eelnõu esitatud kujul vastuvõetav, nagu ka tasuta lapse oma kasvatada võtja peab selles luba muretsema, ja hoolekande nõunikul revideerijal peab õigus olema tähtsate määrata oma korralduste täitmiseks.

J. Markson: Hoolekande asi on vilets,

seada on vaja korraldada, kuid ettekantud seaduse eelnõu ei tee seda veel: lahtiseks on jäetud see, kust tuleb see raha, millega hoolekanne läbiviiakse. Kui seda küsimust ei lahendata, jääb seadus ellu viimata.

P. Riives: Selle seaduse eelnõuga on katset tehtud kõik võim keskkoha koondata. Ei ole väljaarvatud, palju sarnane hoolekanne maksma läheb ja kust selleks raha tuleb. Kui see seadus ellu viia, siis hääbub Vabariik; see seadus teeb abiandjad hoolealusteks. Sellespärast seaduse eelnõu vastuvõtmatuks tunnistada.

J. Matvei arvates on riigi hukkumise kartus küll ülearune, kuid omavalitsused ei jää enam omavalitsuste seisukorda.

A. Sild: Kulud hoolekande alal seaduse eelnõu järele tõuseks valdades üle praeguste eelarvete. Kui abi saab, siis ei viitsita tööd teha, siis jooksevad abi saama ka need, kes selleks õigustatud pole, nagu õpilastele abiandmine näitanud. Töömaija paigutatu peab oma perekonda toitma.

J. Sõnajalg: Ei saa uskuda, et selle seadusega saaks täita põhiseaduse deklaratsiooni. Asi oleneb maksuseadusest. Kui vallad vähe annavad, siis mitte sellespärast, et nad anda ei taha, vaid et neil sissetulekute puudusel rohkem anda ei ole. Hoolekande seadus peaks võimaldama seda, mis on, paremini kätte anda kui senini. Seaduse eelnõu võtab sellegi õiguse, mis praegu omavalitsustel on, ära. Senini on maakonna-avalitsused, ilma, et neil kohus oleks olnud, hulk laste- ja vanade-kodusi asutanud ja üleval pidanud. Uus seadus paneb omavalitsused riigiametniku järelevalve alla sisuliselt. Mis siis omavalitsustest veel järele jääb? Selle vastu tuleb protesteerida, kui omavalitsuste õigusi veel kärpida tahetakse.

Kui küsimuse kohta veel sõna võtnud J. Söödor, D. Uiga, J. Matvei, J. Markson, P. Riives, J. Sõnajalg ja H. Avikson, annab nõukogu küsimuse resolutsiooni kokkuseadmiseks komisjoni, kuhu valitakse J. Markson, J. Matvei, J. Sõnajalg ja referent H. Avikson.

Komisjoni ettepanekul võtab nõukogu ühe erapooletuma hääle juures järgmise resolutsiooni vastu:

„Ärakuulates referaati hoolekande seaduse eelnõu kohta, selle arvustamist ja nõukogu liigete arvamisi, nõukogu, arvesse võttes seda, et selle pika seaduse üksikasjaline läbiharutamine kiires korras võimata, võtab järgmise põhimõttelise otsuse vastu:

1. Hoolekande kohustuste jaotuse põhimõttega nõus olla.

2. Hoolekande nõukogu kätte antud õigus abiandmise määrade kinnitamise üle jätta vastavate omavalitsuste nõukogude ja volikogude võimkonda.

3. Abiandmine hoolealustele sünnib selle kogukonna kulul, kelle liige abitarvitaja on (§ 19).

4. Hoolekande korraldus, mida omavalitsused teostavad, kuulub täielikult omavalitsuste võimkonda ja käib hariliku järevalve korra alla.

5. Töömajasse paigutatud isikud peavad oma perekonna liikmeid üleval pidama, milleks terve nende palk kinni peetakse.

6. Karistused heategevuse eest välja jätta.

7. Kerjamise mõiste on § 140 tekstiga liialdud mõttes väljendatud.

8. Kerjamise eest karistus peab Nuht. seaduses äramärgitud olema, väljaarvatud sunduslikult töömajasse paigutamise.

9. Karistuse osa sellest seadusest välja jätta.

10. Valdades teostab hoolekannet ettenähtud hoolekande komisjoni asemel vallavalitsus."

Perekonnaseisu seaduse eelnõu.

Kui referent J. Sõnajalg perekonnaseisu seaduse eelnõu kohta ülevaate annud, teatab ta, et Liidu juhatus peab seaduse eelnõu üleüldiselt vastuvõetavaks, kui seal vastavad põhimõttelised parandused tehakse, mis seaduse korraldikuks täitmiseks ja ootamatuste ärahoidmiseks asjaajamises tarvilikud. Esimeseks puuduseks seaduse eelnõus on see, et perekonnaseisu ametid, väljaarvatud arhiivi juhatajad, on seotud isikutega. §§ 9 ja 10 järele kinnitab nad ametisse Siseminister. Omavalitsuste ümbervalimiste puhul võivad nad samasugusi segadusi sünnitada, kui endisel ajal vallakirjutaja ja vallakohtu kirjutaja ametid. Lahti saades vallakirjutajast, jäi isik kohtukirjutajaks edasi. Nii ka siin. Saades vallasekretääri ehk ametniku koha pealt tagandatud, jääb isik registreerija ametnikuks edasi, vastutades riigiametnikuga ühesugustel alustel. Sellest ametist teda vabastada ei saa. Nii võib valda mitu sekretääri koguda. Perekonnaseisu ametid tulevad isiku asemel siduda ametiga. Need kohused tulevad teatud ametniku peale panna, nagu arhiivi juhataja kohus maakonnavalitsuse esimehe peale pandud. Aru-

saadavalt ei saa need ametnikud ka siis Siseministri kinnituse alla kuuluda. Teiseks peavad registreerimise piirkonnad territoriaalselt kindlaks määratud olema. Registreerimise võimaluse järele omavalitsuses ehk vaimuliku juures, nagu seaduse eelnõu ettenäeb (§ 10), kaob kindel piir ja järevalve võimalus, kas kõik registreeritud, mispärast registreerimine peab sunduslikult sündima ainult kindlaks määratud ühes kohas, omavalitsuses, kuna vaimulikkude juures registreerimine igatühe vabatahtlikuks asjaks jäägu, seda enam, et omavalitsustel on tegeliku elu jaoks teateid perekonna seisule vaja. Tallinna linna arhiivi koormamiseks väljamaal asuvate perekonna kirjadega pole alust.

Läbirääkimiste avamise järele kinnitab J. Markson, et omavalitsustel on andmeid vaja, mispärast kodanline registreerimine tuleb sunduslikuks teha ja selle mittetäitmise tagajärjed ka ära näidata. Samuti pooldab ta nõuet, et registreerija ametniku ülesanded tulevad vallasekretääri kutsega siduda.

E. Rosenberg soovib seaduses ettenähtud ülesanded, sama ka vastutuse, omavalitsuste peale panna.

A. Sild ja J. Markson leiavad selle teostamata olema, sest siin on puht notariaalsed kohused täita, mispärast peab vastutama isik, mitte kollegiaalne asutus, kuna J. Sõnajalg tegeliku asjaajamise raskuste peale tähelepanu juhib, kui registreerimine omavalitsuste peale pandud.

H. Kiiver'i arvates tuleks kõige pealt ülemineku korraldada senise korra pealt kodanlike registreerimise korra peale äranäidata, mis seaduses täiesti puudub.

J. Sõnajalg, J. Markson ja J. Söödor eitavad seda puudust, sest see korraldada kindlaks seaduse maksmapanemise seaduses, nagu see mitme seaduse juures olnud.

P. Riives näeb kodanlikes sunduslikes registreerimises kodanikkude uut koormamist, sest senise ühe koha asemel tuleb edaspidi kahes kohas registreerida.

J. Markson: Korratus on perekonna nimekirjades juba olemas ja läheb suuremaks, kui korda maksma ei panda. Korraldada aga maksma panna, kui see ka raskusi sünnitab. Mida varem see läbiviiakse, seda parem, kui ka mõni vanem inimene võib nuriseda. Kiriklisi tundeid omavalitsuses registreerimine haavata ei võiks.

J. Sõnajalg: Kohused on möödapääsematud korra maksmapanemiseks.

Senine kord aga ei aita, kus segadused paratamatud.

Endistele parandustele lisaks teeb J. Sõnajalg ettepaneku abielu mitte registreerimise küsimused arhiivi juhataja otsustada anda.

Ärakuulates vaielusi ja ettepanekuid annab nõukogu seaduse eelnõu komisjoni resolutsiooni redigeerimiseks ja valib komisjoni liigeteks P. Riives'i, J. Markson'i ja J. Sõnajala.

Ärakuulates komisjoni ettepanekut nõukogu ilma vastuhäälteta võtab järgmise resolutsiooni vastu:

„Perekonnaseisu seaduse kava läbi vaadates leiab Maakondade Liidu nõukogu selle üldiselt vastuvõetava olema, kui selles järgmised muudatused tehakse:

§ 4. Viimane lause redigeerida järgmiselt: „Juhtumisel aga, kui selle kodaniku jaoks Eesti Vabariigi perekonnaseisu arhiivides perekonna kirje ei peeta, siis saadetakse viseeritud dokument sinna perekonnaseisu arhiivi, kuhu kodanik seda soovib, kui aga sooviavaldust ei ole, siis Siseministeeriumi.“

§ 9. Teine lõige redigeerida järgmiselt: „Arhiivi sekretääriks on üks linna- või maakonnavalitsuse ametnikkudest linna- või maakonnavalitsuse määramisel.“ Teine lause mahakustutada.

§ 10 redigeerida järgmiselt: „Perekonnaseisu ametniku kohuseid täidavad alevites või valdades alevi- või valla sekretäär, linnades eriametnikud linnavalitsuse valimisel, vähemates linnades võivad perekonnaseisu ametniku kohused linnavalitsuse liikme või sekretääri peale pandud saada.“

Endine redaktsioon selles paragrahvis kustutada.

§ 14. redigeerida järgmiselt: „Järevalve korras alluvad perekonnaseisu registreerimise asutused Siseministeeriumile omavalitsuste järelevalseaduse alusel; peale selle alluvad perekonnaseisu ametnikud vastava arhiivi juhatajale sama seaduse alusel.“

Perekonnaseisu ametnikkude asjaajamine revideeritakse vähemalt kord aastas vastava arhiivi juhataja ehk tema poolt volitatud ametnikkude poolt.“

§ 45-da kolmas ja neljas lõige kustutada. Kolmas lõige tuleks redigeerida järgmiselt: „Perekonnaseisu ametnik protokolleerib vastulaused ning kaasatoodud

tunnistajate seletused ja esitab kogu asjatoimetuse arhiivi juhatajale.

§ 46 redigeerida: „Näeb arhiivi juhataja esitatud asjatoimetusest takistusi abieluregistreerimiseks, siis teeb ta kirjalikult eitava otsuse, äratähendades põhjusi, mis takistavad abielu registreerida. Sellest teatab arhiivi juhataja pooltele arhiivi ametniku kaudu. Poolte nõudmisel antakse neile ärakiri otsusest.“

§ 47-as „rahukohtunik“ asemel võtta „rahukogule administratiiv kohtu korras.“

§ 48-as „rahukohtunik“ asemel „rahukogu.“

§ 49-da esimene lause redigeerida: „Kui perekonna seisu ametnikule abielu registreerimiseks vastulauseid ei ole esitatud...“

Maaparanduse küsimus.

Referent kultuur-inspektor Tiedt, ülevaadet tehes magistraal kraavide kaevamiseks toetuse andmise üle, jõgede reguleerimise ja üksikutele maaparandajatele laenu andmise üle ja ära näidates, misugused summad selleks otstarbeks maakondade peale läinud, leiab, et magistraal kraavide kaevamise teostamises puudub ühtlus ja põhjused, miks üks maakond selleks otstarbeks 15.572.200 marka on saanud (Lääne), teised, nagu Võru ja Viljandi mitte pennigi, on selgeks tegemata. Praeguse korra juures, kus töö suurel hulgal suure kautsjoni maksjale väljaantakse, läheb ta ka kalliks, sest vähemad ettevõtjad ei saa pakkumisest osa võtta.

Omavalitsused saaks koha peal tööd odavamalt läbiviia. Kulu väheneks ka teiselt poolt sellega, et ametnikkude arvu ministeeriumis väheneda võib. 3—4 kilomeetrilise kraavi kaevamise korraldamine ei ole sedavõrd suur ülesanne, et omavalitsused sellega hakkama ei saaks. Kui asi omavalitsuste käes, siis ei satuks ka kraavid sinna, kus neist vähe tulu, nagu Tartumaal kraav ainult 3—4 talu huvides kaevata lasti. Saksamaal jäid suured magistraal kraavid kasutamata. See võib ka meil korduda, kui neid plaanikindlalt ei kaevata. Seda võimalust eeldab juba Läänemaa, kus magistraal kraavide peale kõige suuremad summad kulutatud, isiklikke laenusid maaparandamiseks aga kõige vähem nõutatud. Ebanormaalse seisukorra lahendamiseks teeb referent ettepaneku: Magistraal kraavide kaevamise küsimust ei või ametnik otsustada, vaid laenud tulevad

jaotada proportsionaalselt maa suurusele maakondade vahel. Komisjonist, kes küsimuse otsustab, võtavad maakonnavalitsuste esitajad osa. Üksikute majapidamiste laenu protsent vähendada.

Ettekantud referaadi üle läbirääkimistele ülemines, avaldab P. Riives soovi, et toetussummad tuleks elanikkude arvu järele maakondade vahel ära jaotada.

J. Markson: Kuidas magistraal kraavide kaevamine maakonnas eneses sünnib, ka sellel ei ole korda. Kes kõige rohkem oskab nõuda, see saab, vaatamata, kas sinna kõige rohkem vaja.

A. Saar: Siin on mindud vale seisukohast välja. See ei võiks põhjust nurisemiseks anda, et üks maakond rohkem on saanud kui teine, vaid meile, kui põlluharjale rahvale, on tähtis, et see toetussumma riigi eelarves suurem oleks. Kui Läänemaa magistraal kraavide kaevamiseks rohkem on saanud, kui Tartumaa, siis on see väga õige. Võrrelge Tartumaa ja Läänemaa heinamaid, palju annavad ühed, palju teised välja. Mitte elanikkude arv ei ole siin mõõduandev, vaid soode hulk. Kui võtta ühispiimatalituste toetusraha, siis peab ütleva, et Läänemaa seda ei saanud, ei võinudki saada, sest seal puuduvad ühispiimatalitused põhjusel, et heinamaad sedavõrd halvad on. Juba enne sõda oli kõige rohkem maaparanduse töid Läänemaa, Harju ja Virumaal. Tuleks võtta seisukoht, et toetussummad ülepea suurendataks ja suuremad summad sinna antaks, kus elanikud ise asjast osa võtavad.

J. Sõnajalg: Magistraal kraavide kaevamine peab seal läbiviidama, kus nad rohkem maaala ärakuivatavad, ja sellepärast ei saa ei rahvaarvu ega muid tingimisi arvesse võtta. Laenu andmise organisatsioon peab sarnane olema, mis toetuse õiglast jagamist kindlustab.

M. Krusemann: Ei saa pooldada proportsionaalset jagamist. Õiglane on anda toetust sinna, kus maa vee all kannatab ja kus häda kõige suurem. Omavalitsuste käes tarvitada olevate maade jaoks peaks ka maaparanduslaenu nõutama.

J. Matvei arvates peaks need, kellemaid magistraal kraav kuivatada aitab, $\frac{1}{4}$ osa selle kaevamise kuludest kandma.

P. Riives: Kus rahvast rohkem, seal on maa nälg. Tartumaal ei jäänud mõisate jaotamisel ühtegi krunti vabaks, Läänemaal aga küll, seda maanälga tuleb kustutada maaparandamisega.

A. Saar: Läänemaal on maad küll, kuid ta on kõlbmata, ei elata ära. Läänemaa tuleb muuta sarnaseks, et ta elanikka toita suudaks.

Ärakuulates mõtetevahetust, nõukogu hääleteenamusega annab küsimuse ettepaneku tegemiseks komisjoni, kuhu valitakse A. Saar, P. Riives ja A. Kohver.

Tütunedes komisjoni poolt vastuvõetud resolutsiooniga, nõukogu ilma vastuhäälteta võtab vastu järgmise resolutsiooni:

„Tütunedes maaparanduse tööde toetamisega riigi poolt ja selleks laenude andmisega, Eesti Maakondade Liidu nõukogu tunnustab tarvilikuks:

1. Jõgede reguleerimiseks, magistraal kraavide kaevamiseks kui ka maaparanduse laenudeks tuleb iga aasta riigi eelarvesse kaugelt suurem summa üles võtta, kui senini.

2. Jõgede reguleerimiseks ja magistraal kraavide kaevamiseks antav riikline toetussumma jagatakse maakondade vahel maakonnavalitsuste esitajate ühisel koosolekul Põllutöoministeeriumi esitaja juhatusel.

3. Peakraavide kaevamiseks, kus asjast huvitatud isikud osa kulusi kannavad, tuleb toetust anda.

4. Maaparanduse laenu andmine üksikutele maapidajatele sünnib maakonnavalitsuste kaudu. Laenude protsent ei või mingil tingimisel üle 4% aastas olla.

5. Maaparanduse laenu andmise tingimised tulevad lihtsamaks ja soodsamaks teha. Riigimaade parandamiseks antavate laenude eest võib käemehi nii kauaks nõuda, kuni laenusumma ettenähtud tingimistel määratud otstarbe peale ärakulutatud.

6. Maaparanduse laenu tuleb anda ka omavalitsustele nende käes olevate maade parandamiseks.

7. Maaparanduse tööde läbiviimine sünnib omavalitsuste järelevalve all“.

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse eelnõu.

Kui aruandja H. Avikson selle seaduse eelnõu põhimõttelised jooned äramärkinud, nõukogu Saaremaa ja Pärnu maakonnavalitsuste seisukohtadega selle seaduse eelnõu kohta tutvustanud, samuti Liidu juhatuse seisukoha ja ettepaneku ettelugenud, nõukogu ühel häälel valib ettepaneku lõpuliikluse redigeerimiseks kolmeliikmelisse komisjoni H. Kiiveri, E. Rosenbergi ja H. Aviksoni.

Ärakuulates komisjoni ettepanekut nõukogu ühel häälel võtab järgmise resolutsiooni vastu:

„Silmaspidades seda,

1) et piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse eelnõu joogikohtade avamiseks kõige lähedamad võimalused annab ja alkoholiliste jookide müügi isegi vürtspoodides võimalikuks teeb, seega otse joomise suurendamiseks kokku seatud on,

2) et joomise suurendamise võimaldamiseks omavalitsuse senised õigused ära võetud on, maakonnakohtadelt täiesti, teistelt piiritus, viina, õlle j. n. e. müügi kohta,

3) et rahva otsekohese esitaja, omavalitsuse, asemel antakse joogikohtade avamise õigus, kui rahva eluline küsimus, ühe riigiametniku kätte,

4) et ühes joogikohtade avamise lubandmise õigusega ka sissetulekud omavalitsustelt ära võetakse, neid paremal juhtumisel ainult Vabariigi Valitsuse heatahtlusest tingitud toetussaamise osaliseks tehakse (§ 22), tunnistab Maakondade Liidu nõukogu käesoleva seaduse eelnõu, vaadeldes teda rahva heakäekäigu ja omavalitsuste huvide ja õiguste seisukohalt, täiesti vastuvõtmatuks.

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus tuleb sellest seisukohast väljamineks kokkuseada, et sissetulekud joogikohtadest ei meelitaks vähemaid omavalitsusi joogikohtade avamiseks lube väljaandma, et omavalitsused siiski, kui müügiks ülepea luba antakse, sellest vastava sissetuleku saaksivad, vaatamata selle peale, kus joogikoht asub, et alkoholiliste jookide müügi ja joogikohtade avamiseks luba andmine oleneb omavalitsustest, et piirituse ja viina müügi viis sarnane oleks, et see pealetükkiv ja kergesti kättesaadav ei oleks.

Sellest seisukohast väljamineks tuleb nõuda:

1) Piirituse ja õlle müügi ja alkoholiliste jookidega joogikohte, ilma ühegi erandita, võib avada maal ainult maakonnakohtadega (linnas linnavolikoguga) loal, vastavate vallakohtadega ja alevivolikogude nõusolekul.

2) Tshelimaksu asemel saavad, kui tshekid ära kaotatakse, valla-, alevi- ja linnavalitsused piirituse ehk viina pealt, proportsionaalselt elanikkude arvule, mitte vähema protsendi kui senini saivad.]

3) Joogikohtade pidajatelt võetakse trahterimaksu läbimüüdavate alkoholiliste jookide pealt kindel %/o, mis seaduses ettenähtud. Sel teel sissetulnud summad jaotakse ära proportsionaalselt elanikkude arvule linna- ja maakonnavalitsuste vahel, kus juures viimased teatava osa neile sissetulnud summadest edasi annavad valla- ja alevivalitsustele.

4) Kinnistes pudelites piiritust ehk viina müües ei või need vähemad kui ühe liitrilised olla“.

Maksude muutmise ja täienduste seaduste eelnõud.

Aruandja H. Avikson annab ülevaate maksu muudatuste ja täienduste seaduste eelnõude kohta, äranäidetes, kuid need muudatused omavalitsuste sissetulekuid suurendavad ehk vähendavad.

Teiseks teatab ta, missugused parandused Riigikogu omavalitsusasjade alamkomisjonis omavalitsuste maksuseaduste muudatuste ajutise seaduse eelnõus tehtud ja, et teine lugemine lõpetamata, võib selles veel parandusi teha, sama on ka võimalik maakonnavalitsuste heaks sissetulekute suurendamiseks ettepanekuid teha, mis pärast Liidu nõukogul üksikasjaline otsus selle seaduse eelnõu kohta teha tuleks. Seisukoha võtmiseks tutvustab aruandja nõukogu Kahkva ja Orava vallakohtadega ettepanekutega, et senine tööstuse maks edasi valdadele jääks, ja Liidu juhatuse seisukohaga. Viimane seisukoht on: Kuigi kõne all olev maksuseaduse eelnõu neile põhimõtetele ei vasta, mis Maakondade Liidu nõukogu poolt maksustamise küsimuses ülesseatud, seaduse eelnõu mõnede parandustega vastuvõetavaks tunnistada, väljamineks vallavalitsuste raskest majanduslikust seisukorrast.

Lühema mõttevahetuse järele, milles tööstusemaksu valdadele jätmist õiglasemaks ei peeta, sest ühed vallad saavad sellest suured sissetulekud, teised ei saa pennigi, annab nõukogu küsimuse resolutsiooni väljatöötamiseks komisjoni, kuhu valitakse A. Saar, P. Riives, A. Martinson ja aruandja H. Avikson.

Ärakuulates komisjoni ettepanekut nõukogu ühel häälel võtab vastu järgmise resolutsiooni:

„Tutvunedes omavalitsuste maksuseaduste muudatuste ajutise seaduse eelnõuga, leiab Eesti Maakondade Liidu nõukogu, et esitatud seaduse eelnõu ei

vasta neile põhimõtetele, mis Maakondade Liit maksustamise küsimuses ülesseadnud, siiski tunnistab nõukogu seaduse eelnõu vastuvõetavaks, kui ajutise seaduse, soovides sisseviia järgmised parandused.

I) § 6-as . . . . „liikumata varanduste maksu järgmistel alustel: a) maakonnad kuni kolmekordses riigimaksu kõrguses valdade asuvate liikumata varanduste pealt; b) vallad kuni kolmkordse riigimaksu kõrguses valla piirkonnas asuvate liikumata varanduste pealt.“

See tõstmine on võimalik ainult sel tingimisel, kui tulumaks kõigilt põllupidajatelt ära jääb. Et tulumaksust, peale vastava seaduse muutmise, osa põllupidajaid vabanevad, kuna aga teised maksu alla jäävad ja liikumata varanduse maksu kolmekordseks tõstmine neile liig raskelt tundub, ei ole õiglane ja sellepärast tuleb tulumaks kõigilt põllupidajatelt ära jätta, seda enam, et tulumaksu seaduse muutmise seaduse elluviimise järele mõnes vallas tulumaksust saadav summa enam tulumaksu komisjonide peale minevaid kulusi kinni ei kata. Tulumaksu ärajätmisega aga võiks maksustamise liig rasket aparati tuntavalt vähendada, sest üksi liikumata varanduste maksu väljaarvamine ja sissevõtmine sünnib palju lihtsamalt, aluseks võttes seniseid hindamis normisi.

§ 8-as juurde võtta märkus: „Käesoleva 1924 a. kohta määrab tähtaja Siseminister.“

§ 9-as väljajätta sõnad: „Naisisikud maksavad isikumaksu poole vähem meesisikutest“.

§ 19-le juurde võtta märkus: „Posthobused ja postisõidu riistad ei käi selle maksu alla.“

§ 22²-es viie päeva asemel sissevõtta kümme päeva.

§ 39 algus lugeda: „Kõik niihästi linnas kui maal asuvad ja seal registreeritud autod maksavad automaksu maakonna teede kapitaali heaks, väljaarvatud ainult need autod, mis alaliselt üksnes linna piirides liiguvad.“

§ 51⁴ „Eesti panga osakondadest“ asemal lugeda „maksuinspektoritelt.“

§ 123-sse sissevõtta ka kantseleimaks.“

Täienduseks sellele võtab nõukogu A. Vainola ettepanekul ühel häälel järgmise resolutsiooni vastu:

„Pöörata Siseministeriumi poole ettepanekuga, et õpetajate põhipalgaks, perekonna abirahaks ja arstiabiandmiseks tarvisminevad summad, juurdearvatud ka 13 kuu palk, saaksid täiel määral maakonnaavalitsustele toetusena antud.“

Koolimaade ja -majade võerandamise küsimus.

Ärakuulates H. Aviksoni referaati koolimaade ja -majade võerandamise üle, Liidu juhatuse ettepanekut selles asjus ja H. Kiiveri täiendust ettepaneku juurde, nõukogu ühel häälel võtab järgmise resolutsiooni vastu:

„Teadasaades, et Maakorralduse Peavalitsus ringkirjaga 15 dets. 1923 a. Nr. 12564 all on seletanud, et kõik maaseadusega riigistatud maalal olevad hooned kui maa päralt olemised ühes maaga võerandatud on, sellepeale vaatamata, kas hooned võerandamise akti juure lisatud hoonete nimekirjas on või mitte, ja korralduse teinud, et nende varanduste peale rendi formulaarid täita tulevad, mille põhjal ka ringkonnaavalitsejad on hakkanud vallavalitsustega valla koolimaade ja -majade peale rendilepinguid sõlmima, — leiab Eesli Maakondade Liidu nõukogu, et tähendatud Maakorralduse Peavalitsuse samm õiguse mõistele ei vasta, sest koolimaad, kuigi nad vallavalitsuse nime peale kreposteerimata, olid omal ajal mõisa omaniku poolt koolile ilma rendita antud ja koolimajad vallavalitsuste poolt ülesehitatud, kuigi mõnel pool mõisa abiga, ja vallavaranduste riigistamine ainult sellepärast, et dokumendid omaniku õiguse peale puuduvad, enam kui läbikaalumata samm on, mispärast Liidu juhatuse poolt Põllutöoministeriumi ees astunud sammu, et valla varanduste ülevõtmine saaks seisma pandud, kinnitab ja valla varanduste riigistamise eest lõpulikult ärahoidmiseks kohustab Liidu juhatust samme astuma, et kiires korras saaks seaduse eelnõu väljatöötatud, mis mõisamaadest enne maaseaduse ilmumist vallavalitsustele kooli-, valla- ja vaestemajade ning teiste hoonete alla antud maa ühes metsaga ja nende peal olevad hooned riigistamise alt vabastab ja vallavalitsuste nime peale kreposteerida lubab, kuigi nende peale juba rendilepingud sõlmitud.“

Valdade esitajate osavõtmise küsimus Eesti Maakondade Liidust.

Referent J. Sõnajalg teatab, et Valasekretääride Selts on Valdade Liidu asu-

tamise mõtte ülesvõtnud. Kuna Maakondade Liit on samuti valla- kui maakonnavalitsuste huvide valvel olnud, tekitaks kahe liidu olemasolu omavalitsuste mõjuvõimu vähendamist, mispärast Liidu juhatus küsimuse päevakorda võttis ja ettepanekuga esineb, kas ei tuleks Maakondade Liidu põhikiri nii muuta, et Maakondade Liidust ka vallavalitsuste esitajad osavõtaks, näit. maakonna vallavanem, s. o. üks esitaja maakonnast. Majandusliste kuludega ei oleks vallavalitsused seal juures seotud.

Läbirääkimistel küsimuste üle avaldakse järgmisi mõtteid: J. Markson: Maakonnavalitsused on valdade hädadest paremini informeeritud kui valla esitaja, kes ainult oma valla häda tunneb. Sellepärast ei ole valdade esitajast Maakondade Liidus kasu. Valdade Liit ülemaaline ettevõtte olla ei saa. Juttu võib olla iga üksiku maakonna Valdade Liidust. Ka valitsus vaataks asja peale skeptiliselt. Asjaliku oleks kõiges selles väga vähe.

A. Kohver: Valdade Liit saaks verevaene, sest suurt osavõttu loota ei ole. Vallanõukogud ei määra sõidu ega päevarahasi, sama ka liikmemaksu. Alaliste esitajate puudumine halvaks tööd.

H. Kiiver eitab Valdade Liidu tarbet: maakonna omavalitsus on nende samade kodanikkude poolt valitud kui vallavalitsusedki.

Kui Liidu nõukogu liikmed A. Saar ja P. Riives veel valdade, iseäranis üleriiklise liidu tarbet eitanud, nõukogu koosoleku juhataja ettepanekul ühel häälel

teeb Liidu juhatusele ülesandeks valdade esitajate osavõtmise küsimust Maakondade Liidust läbikaaluda ja tarbekorral nende osavõtmise kava väljatöötada ning nõukogule esitada, esialgu aga äraootavale seisukohale asuda.

Maanteede valitsuse summade jaotamise küsimus.

Referent P. Riives põhjendab Maanteede Valitsuselt saadavate summade õiglase jaotamise vajadust maakondade vahel teede ja sildade ehitamiseks ja teeb ettepaneku, et need summad saaksid ärajaoatud maakonnavalitsuste esitajate koosolekul, mis Maanteede Valitsuse esitaja juhatusel ärapidada tuleks.

A. Kohver näeb vähe tulu koosolekust, kui summade jaotamise põhimõtte puudub. Jaotamise juures tuleks arvesse võtta teede seisukord, pikkus ja sildade rohkus.

J. Markson leiab, et küsimust kiirelt otsustada ei saa, vaid seda tuleks koha-peal enne selgitada, mispärast nõukogu ühel häälel otsustab

Liidu juhatusele kohuseks teha küsimust läbikaaluda, jaotamise põhimõtted välja-töötada ja nõukogule esitada.

Valimised.

Eesti Maakondade Liidu juhatuse liigeteks valitakse H. Lauri (Viljandi maakonnaval. esimees), J. Sõnajalg (Järva maakonnaval. esimees), P. Riives (Tartu maakonnaval. esimees) ja A. Martinson (Harju maakonnaval. sekretäär), kuna viies koht esialgu vabaks jääb. Revisjoni komisjoni liigeteks valitakse H. Kiiver (Viru), A. Saar (Lääne) ja A. Vainola (Võru). Maaomavalitsuste ajaloo redaktsiooni komisjoni ülesanded pannakse juhatuse peale ja volitakse viimast ka redaktori palkama. Tariifi nõukogu liikmeks valitakse R. Uritam tagasi ja „Sanatorium Klostrimetsa“ hoolekogu liikmeks H. Avikson.

Järgmine Liidu nõukogu koosolek.

P. Riivesi ettepanekul nõukogu ühel häälel otsustab

järgmise Liidu nõukogu koosoleku Tartus ärapidada.

Osakondade juhatajate koosolekud.

Ära kuulates H. Aviksoni ettepanekut, mida J. Söödor toetab, Liidu nõukogu ühel häälel

tunnistab soovitavaks maakonnavalitsuste osakondade juhatajate koosolekute kokkukutsumise, et võimalik oleks ettepanekuid nõukogule põhjalikult läbitöötada ja nõukogu otsuste elluviimiseks teesi leida ning volitab juhatust tarviduse järele maakonnavalitsuste osakondade juhatajate koosolekuid kokkukutsuma.

Eesti Maakondade Liidu esimeheks

valiti uue juhatuse esimesel koosolekul, 10. aprillil, senine esimees H. Lauri. Abiesimehe valimine lükati seniks edasi, kuni juhatus täie koosseisuni valitud.

Uued maakonnavalitsused.

Lääne maakonnavalitsus:

Esimees ja põllumajandus osak. juhataja — Aleksander Saar,

Abiesimees, haridus- ja tervishoiu osakondade juhataja — Gustav Kokla,

Majandus ja administratiiv osakondade juhataja — Ado Heide,

Sekretäär ja töö- ning hoolekande osakonna juhataja — Karl Tammeveski.

Saaremaa maakonnavalitsus:

Esimees, administratiiv, tervishoiu ja hoolekande osakondade juhataja — Mihkel Neps,

Abiesimees, hariduse, teede- side ja arvustiku osak. juhataja — Peeter Lauri,

Põllumajanduse ja kaubandus-tööstuse osak. juh. — Joann Ots,

Sekretäär ja majandusosakonna juhataja — Jaan Haab,

Kontrolöör — Evald Tomväli.

Tartu maakonnavalitsus:

Esimees ja majandusosakonna juhataja — Peeter Riiwes,

Abiesimees ja administratiiv osakonna juhataja — Eduard Õunapuu,

Sekretäär ja põllumajandusosak. juhataja — Johannes Sikkar,

Haridusosakonna juhataja — Dawed Uiga,

Töö- ja hoolekande osakonna juhataja — Woldemar Annok.

Eesti Maakondade Liidu märgukiri

19. jaan. 1920 a. liikumata varanduste maksu seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta.

Liidu juhatus saatis 16. aprillil Riigikogule järgmise märgukirja:

31. dets. 1920 a. Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud 19. jaan. 1920 a. liikumata varanduste maksu seaduse muutmise seadusega kustutati 19. jaan. 1920 a. seaduse § 2 pt. 2, mis liikumata varanduste maksust vabastas kõik maad, hooned ja tehased ning tööstusasutused, mis riigile kuuluvad ja mis sissetuleku allikaks ei ole väljarentimise või üürimise teel.

Selle punkti kustutamine oli Vabariigi Valitsuse poolt 31. dets. 1920 a. täiesti õige samm, sest 19. jaan. seaduse § 2 pt. 2 järele vabanesid ju kõik metsad maa- maksust. 31. dets. seadus pani nad jälle maksu alla. 16. veebr. s. a. esitatud

19. jaan. 1920 a. seaduse muutmise seaduse eelnõu paneb aga jälle 19. jaan. seaduse § 2 pt. 2 uuesti maksma, sest esitatud seaduse eelnõu II osa kaotab 31. dets. 1920 a. seaduse täies ulatuses ära, kaotab järjekult ka § 2 pt. 2 kaotamise, s. o. paneb ta uuesti maksma. See maksma panemine ei ole millegiga põhjendatud. Kui see sünnib, kaotavad omavalitsused suure osa oma sissetulekust, ja selle, mida omavalitsuste maksu seaduse muutmise omavalitsustele anda tahab, võtab liikumata varanduste maksu muutmise seadus täiel määral tagasi, maakonnavalitsustelt veel rohkemgi.

Sellepärast tuleb 19. jaan. muutmise seadus sellega täiendada, et 19. jaan. seaduse § 2 pt. 2 saaks 16. veebruaril esitatud 19. jaan. seaduse muutmise seadusega **kustutatud.**

Trükivigade parandus.

Eelmise № küsimuste ja vastuste osas on hulk mõtet eksitavaid trükivigu sisse jäänud.

Küsimuse 5-da vastuse viimane sõna „maakonnanoökogul“ asemel tuleb lugeda „maakonnavalitsusel.“

Küsimuse 7-da vastuse viimane osa tuleb lugeda:

„Esimese osa sellest operatsioonist kandsime raamatutest juba läbi eelarvete kulude arvet debiteerides ja kassa arvet krediteerides, teise osa kanname samuti iseseisva operatsioonina memoriaal dokumendi põhjal läbi. Paigutades juba ostetud varanduse omale kohale, ei tule meil selle eest enam tasuda. Kandes omandatud varanduse varanduste nimekirja, debiteerime varanduste arvet, kuid selle eest enam mitte makstes ega ka võlglaseks jäädes kasvab meie võlgadeta varandus selle varanduse hinna võrra, s. o. krediteerime võlgadeta varanduse (varanduse kapitaali) arvet.“

Sarnase kahekordse operatsiooniga on niihästi eelarveline kui ka varanduslise seisuga külg rahuldatud.

Vastutav toimetaja: Eesti Maakondade Liidu sekretäär H. Avikson.

Väljaandja: Eesti Maakondade Liit.